

Pakalpojuma kvalitāte un

● LIENE KUPIČA

Liepājā un Dienvidkurzemes novadā pēdējā gada laikā atvērti trīs privātu investoru izveidoti sociālās aprūpes centri (SAC). 2021. gada pavasarī durvis vēra centrs "Laimas" Gramzdā, šī gada pavasarī par centra izveidi paziņoja "Citas mājas" Dunalkā, bet Liepājā beidzot īstenojās ilgi gaidīts notikums – sociālās aprūpes centra un paliatīvās aprūpes klīnikas "Rūre" atvēršana, jo līdz šim Latvijā trešajā lielākajā pilsētā pensionāta nebija. Tas, protams, stipri pamainījis konkurences apstākļus, un katrs pensionāts atšķiras ar savu specifiku un prioritātēm. Bet iedzīvotāji arvien pieaugošo sociālās aprūpes centru jeb pensionātu skaitu Latvijā un izmaksas tajos raksturo kā vecuma vai veco ļaužu biznesu, un, skarot šo tematu, sabiedrībā mēdz asi diskutēt.

Uzskatu sadursmes

Veco ļaužu tēma ar ievirzi par pensionātu nepieciešamību ir ļoti smags temats sabiedrības attieksmes, nostiprinātu stereotipu un aizspriedumu dēļ, atzīst "Kurzemes Vārds" aptaujātie iedzīvotāji Liepājā un Dienvidkurzemes novadā.

"Sabiedrība šķeļas vairākās daļās savas nostājas dēļ. Vieni saka – ko tu mokies? Bāz taču to māti pensionātā! Otri – tā nedrīkst, tas ir nepareizi, tas nozīmē, ka mamma tev nerūp!" stāsta Zinta. Viņas mammai ir 85 gadi. Piemeklējušas dažādas fiziskās vecuma kaites un vecuma demence. "Mamma varētu nākt dzīvot pie mums, taču apskaidrības brīžos viņa saka – negribu, es taču visu varu! Uzstāda ultimātu, ka mums jāiet dzīvot pie viņas!" pieredzē dalās Zinta. Tas pats attiecas uz pensionātu jeb iespēju, ka vismaz pa dienām, kamēr Zinta un viņas vīrs Ardis ir darbā, viņa varētu uzturēties tur, labākajā gadījumā – piecas

dienas nedēļā, brīvdienās mājās. "Vienlaikus baidāties, ka tādējādi mamma varētu aiziet pa fāzēm. Esam dzirdējuši, ka cilvēku aizved uz pensionātu, sveša vieta, prom no mājām, viņi pēc tam no pārdzīvošanas daudz ātrāk nomirst," bažijas Zinta. Kā ikdienā iztiek, lai bez stresa var dzīvot? "Bija laiks, kad turējos visu laiku uz telefonu, zvanīju reizi pusstundā. Ja nepacēla klausuli, man bija zili zaļš acīs. Skrēju skatīties... Tad sarunāju uzraudzi – attālu kaimiņi pensionāri. Maksājam viņai pusi mammas pensijas," stāsta sieviete.

Montai savukārt ir šāda pieredze: "Tā kā ome, kurai bija sašķobījusies veselība, bija norakstījusi māju man, radnieki pieņēma, ka par viņu rūpēšos es. Taču objektīvu iemeslu dēļ es nevarēju pamest darbu. Braucu pie viņas katru mīļu brīdi. Pēc dažiem krišanas gadījumiem sapratām, ka viņai tomēr nepieciešama nepārtraukta uzraudzība. Ievietojām viņu pašvaldības pensionātā. Ome man katru dienu zvanīja desmitiem reižu, pārmezdama, ka esmu viņu ievietojusi koncentrācijas nometnē. Noalgojām kopēju. Noliģtā nekādi nespēja neko izdarīt omei pa prātam, turklāt bija augumā mazāka, līdz ar to nespēja iecelt gultā. Piedāvājam omei aprūpi privātā pensionātā. Tad jau viņa vairāk vai mazāk bija pieņēmusi domu, ka pati ar sevi galā vairs netiek, un tik ļoti neprotestēja. Viņai grūti nācās sadzīvot ar citiem, tāpēc istabiņas biedri mainījās ne reizi vien."

"Man pensionāts bija vienīgā iespēja, lai es varētu justies drošs par savu tēvu, jo pats strādāju ārzemēs," vēl vienu atšķirīgu situāciju ieskicē pensionātā dzīvojoša sirmgalvja dēls Raimonds. Māsām sava dzīve, lai gan dzīvo netālu no tēva un varētu parūpēties. "Izrunājāties, un tēvs bija ar mieru padzīvot kopā ar vienaudžiem pensionātā," saka dēls. Tēvs esot apmierināts, bet dēls – drošs, ka senioram nekā nenotiks. Ar pretrunām saskaras

Ilglaicīgās sociālās aprūpes centri jeb pensionāti ir biežs asu diskusiju temats gan no attieksmes un ētikas viedokļa pret saviem tuviniekiem, gan arī kā privātu investoru tendence uz vecu ļaužu rēķina veidot uzņēmējdarbību un sabiedrībā tiek dažādi un ļoti asi vērtēti. Taču šāds pakalpojums ir vajadzīgs, ņemot vērā sabiedrības novecošanos un citas tendences, arvien ejot uz individualizētu pieeju katram cilvēkam un stiprinot ne vien sociālo, bet arī medicīnisko aprūpi, uzsvēr Labklājības ministrija.

Iedzīvotāji pirmspensijas un pensijas vecumā

Teritorija	Iedzīvotāju vecums				
	50-59	60-69	70-79	80-89	>90
Liepāja	9052	8383	6220	3906	598
Dienvidkurzemes novads	4934	4406	3391	1869	277
Latvijā kopā	261 615	244 986	168 753	97 940	15 541

Gados jaunie iedzīvotāji

Teritorija	<12	12-15	16-17	18-29	30-39	40-49
Liepāja	9216	3206	1490	8514	8706	8673
Dienvidkurzemes novads	3943	1527	663	4125	4133	4096
Latvijā kopā	240 174	82 008	36 352	224 235	268 751	252 868

2021. GADA CENTRĀLĀS STATISTIKAS PĀRVALDES DATI

teju katrā ģimenē, bieži izšķirošs ir sirdsapziņas jautājums. "Taču – ne visi spēj aprūpēt vecu cilvēku," atzīst Raimonds.

Ar paša cilvēka piekrišanu

Mūspusē ir gana plašs sociālās aprūpes piedāvājums. Ilglaicīgās sociālās aprūpes centri

ir Vaiņodē, Pāvilostā un Jūrkalnē, jau pieminētajā Gramzdā un Dunalkā, kā arī Priekulē, slimnīcas telpās, un tagad pāris mēnešus arī Liepājā, bijušā bērnu nama telpās ierīkotais centrs un paliatīvās aprūpes klīnika "Rūre", kā arī Dienvidkurzemes novada pašvaldības pensionāts "Rokaiži" Kazdangas pagastā.

Liepājas Sociālā dienesta pārstāve Gunta Jākobsone pastāsta, ka šobrīd ir ziņas par 56 cilvēkiem, kuri dzīvo pensionātos Liepājā, Rokaizos, Gramzdā, Valtaiķos, Pāvilostā un Jūrkalnē, kā arī Ventspils un Cēsu apkaimēs.

"Par iespējām interesējas gan paši, gan tuvinieki, bet pirmām kārtām vajadzīga paša cilvēka piekrišana," uzsvēr G. Jākobsone. Likumdošana nosaka, ka par sociālās aprūpes centra pakalpojumiem 85% maksas iemītņiekam jāsedz no saviem ienākumiem, bet pārējo starpību – no pašvaldības līdzekļiem. Pavisam līdzmaksājumiem par pensionātiem šogad paredzēti 275 260 eiro.

"Pensionātu ar pašvaldības līdzfinansējumu piešķir vientuļiem cilvēkiem, kuri vairs nespēj par sevi parūpēties vai arī tuviniekiem ienākumi ir līdz 500 eiro. Rindu uz pensionātu neveidojam. Ja cilvēki interesējas, viņiem tiek izskaidrots, kādi nosacījumi, kas ne visiem, kuriem ir tuvinieki, ir izpildāmi. >>

ES DOMĀJU TĀ: KĀ VADĪSIET SAVAS VECUMDIENAS?

Marita Purklāva – strādā:

– Ja godīgi, no tā ir bail, jo nekad jau nevar zināt, kādi būs laiki. Zinu tikai to, ka bērniem nebūšu par nastu, jo negribu viņus aprūtināt. Ja nu galīgi netikšu vairs ar sevi galā, tad dzīvokli atdošu pašvaldībai un meklēšu vietu veco ļaužu namā. Tad bērni, ja gribēs, varēs mani apciemot.

Inese Laua – liepājniece:

– Par to neesmu domājusi. Tagad gaidu ceturto bērnu. Kad būšu veca, tad droši vien dzīvošu bērnu un mazbērnu pulciņā. Ja būs pavisam grūti, tad gribas cerēt, ka bērni man kaut ko palīdzēs. Uz pensionātu diez vai iešu.

Jeļena Sadikova – uzņēmēja:

– Laiki tik mainīgi, ka konkrētu domu man nav. Šeit esmu dzimusi, augusi, te mana dzimtene un gribu palikt te. Tādu variantu neizskatu, ka vajadzēs meklēt vietu pensionātā. Ar vīru strādājam, nodokļus maksājam un ļoti ceram, ka pensijas vecumā kaut ko saņemsim.

Vineta Meijere – mazgā tramvajus:

– Par vecumdiēnām nedomāju, ja nu vien dažreiz šķiet, ka nonākšu ilgās. Ja godīgi, tad tagad dzīvoju vienai dienai, jo skaidrs nav nekā, kas būs. Par ko šodien cilvēks var būt drošs? Naudu turēt bankā? Garām! Zaudēs cilvēki, ne jau bankas un bankieri. No vecuma nebaudos, kā būs, tā būs, bet tagad tikai jādzīvo.

Jānis – liepājnieks:

– Jā, bet tagad nav iespējams pateikt, kā galā galā notiks. Man tomēr šķiet, ka viss būs labi, kad būšu vecs. Dzīvošu labi. Tagad jādzīvo tā, lai vecumā būtu labi. Ja arī nonākšu pensionātā, mani tas nebaida, bet tur negribu būt.

DAIGA LUTERE
EGONA ZĪVERTA FOTO